

9/10

9/10

Hr Erlander säger sig vara nöjd

med valresultatet i stort sett, men på ett par punkter gör han ett beklagande. "Vi är emellertid icke tillfredsställda, beroende därpå att vår argumentation i ringa utsträckning förmått övertyga de förutvarande kommunistiska väljarna", säger han. "Kommunisternas förluster har därför lett till att de borgerliga partierna för första gången närmat sig — kanske när poströsterna är sluträknade till och med nått — halva antalet avgivna röster."

Det är verkligen en underlig tankegång. Meningen kan blott vara att påstå att de förutvarande kommunisterna i stort sett övergått inte till socialdemokratien, utan till de icke socialistiska partierna. Nu är ju i och för sig en sådan utveckling ytterst osannolik; att kommunisterna står närmare socialdemokratien än de andra partierna är självklart, och hr Erlander utgår ju också från detta då han beklagar att hans eget parti inte lyckats vinna frånfallna kommunister. Men viktigare är det enkla faktum att kommunisterna, om man jämför 1950 och 1952 års val, förlorat blott omkring 20.000 röster, medan folkpartiet vunnit omkring 95.000 röster och socialdemokraterna minskat med över 120.000 röster; högers vinst och bondeförbundets förlust tar ungefär ut varandra. Av röstsiffrorna framgår med all tydlighet att de förutvarande kommunisterna inte haft någon nämnvärd betydelse för valutgången; det väsentliga är att folkpartiet vunnit och socialdemokratien förlorat. Det enda rimliga antagandet är att ett mycket stort antal socialdemokrater övergått till folkpartiet. Det är det obehagliga men ofrånkomliga som statsministern står inför, och han försöker komma ifrån fakta genom så uppenbart grundlösa och naiva funderingar som att det skulle vara de gamla kommuniströsterna som givit oppositionen framgång.

En stridbar militärs minnen

ÖVERSTE K. A. Bratt, som om några månader fyller sjuttio år, har gjort större insatser i svensk försvarsdebatt än flertalet, kanske alla till en högre position komma jämnåriga militärer. Han började sin egentliga bana på detta område då han tog avsked — eller rättare övergick på övergångsstat — år 1928; under de följande åren författade han den långa rad artiklar och böcker som mer än något annat inskärpte flygets betydelse och därmed belyste revolutionen i modern krigföring. De flesta skrifter om försvarsfrågan från dessa år verkar likgiltiga, konventionella och tanklösa vid sidan av Bratts. Under andra världskriget blev han — utom politisk inspiratör och intrigrör bakom kulisserna — vår mest uppmärksammas militärskribent. De memoarer han nu utgivit, *I krigarens lovliga avsikt* (Hökerbergs, 18: 75), är goda vittnesbörd om den stridbara vitalitet som utmärker honom; de är friska och öppna, och man läser dem med spänning.

"Öppna": det ordet tycks mig vara väsentligt i sammanhanget. Öppenheten består inte, eller blott i ringa grad, i indiskreta anekdoter eller i blottandet av personliga felsteg eller misstag. Den är en förmåga snarare än en metod. Bratt har förmågan att vara öppen därför att han med alla reservationer godtar sin egen karaktär utan att vara mer än lovtligt förälskad i den, därför att han är så ivrig att berätta och klargöra. Den självkaraktäristik han på några sidor ger är ypperlig. Han talar om sin aggressivitet, sin äre- och maktlystnad, sin fäfänga. "Han är på något sätt och av någon orsak så konstigt beskaffad att han i varje annan ser en motståndare som skall övervinna, en konkurrent som skall konkurreras ut." Men han talar också om den känsla av osäkerhet som ligger bakom, om misstanken att han är fysiskt feg — om spänningen mellan det arg-sint utåtriktade och tendensen till idealitet, askes och "andlighet". "Läsaren av dessa självbekännelser behöver inte påpeka att författaren i denna sin skildring av sig själv visserligen inte sticker under stol med sina brister, sina fel och dumheter, men att han icke desto mindre njuter av att få berätta dem, att han är belåten med sin arrogans, suffisans osv.; att denna 'bikt' med andra ord inte alls sker i en anda av kristen ödmjukhet."

En viss reaktion mot den öppenhet som består i heftiska kastningar mellan skrytets och ödmjukhetens attityder träder fram i dessa ord; inte för ro skull polemiserar Bratt i ett par satser mot Sven Lidman. Bratt företräder i det sammanhanget ärlighet, anspråkslöshet och förmåga att tala sanning; intellektuellt och moraliskt — inte konstnärligt och fantasimässigt — verkar han överlägsen den person som med alla avslöjanden och demaskeringar är och förblir en inbilsk skroddör.

"I krigarens lovliga avsikt" är en tillspetsad titel på boken. Den innehåller åtskilliga hårda angrepp, det är sant, men också många vänliga och varma omdömen. Man får se ett gott stycke militärliv inifrån; det är kanske bokens största förtjänst. Bratt är i stånd att erkänna även rätt obehagliga misstag, såsom att han inte förrän sent förstod vad nazismen innebar och att den av honom skarpt angripne statsministern i huvudsak hade rätt i sin hållning under finska kriget. Han har till och med klart för sig att en olustig blandning av sanningslidelse och karriärism präglade hans offentliga verksamhet under åren före världskriget. Hur vacklande, tvivelaktiga och bestämda av önsketänkande hans artiklar var under detta krig tycks han däremot inte ha velat förstå.

Boken börjar med några konventionella kapitel om släkten och dess gårdar i Värmland och författarens barndom. Allt detta kunde ha ersatts av några rader; ofta blir barnaminnen prisade, men Bratt saknar helt förmåga i den genren. Givande är skildringarna av erfarenheterna från tiden före första världskriget. En rad officerare har talat så snällt om denna tid att man börjar misstro sina egna minnesbilder av tjocka och odugliga

punschkapten; Bratt talar om att det dracks mycket punsch och att det fanns mycken oduglighet och slentrian. Tyngdpunkten i boken ligger i framställningen av Bratts arbete som reformator och skribent före och under andra världskriget. Hans framhävande av flygets betydelse

Regeringen viker undan för Ryssland

Debatten vid utrikesnämndens sammanträde i går gick på den linje som efter de senaste månadernas inlägg är känd för alla. Beträffande nedskjutningarna av svenska flygare och svenska flygplan yrkade oppositionsledarna på att Sverige — inför Rysslands förnekanden och motbeskyllningar — skulle vända sig till Förenta nationerna; därigenom skulle publicitet vinnas för Sveriges sak, en anmodan från FN:s sida till Ryssland att understå frågan ett internationellt rättsligt förfarande kunde emås, och det bleve inför högsta forum klarlagt hur i realiteten saken ligger till. Som var att

krigshets och aktivism, och man kan vänta att bondeförbundet slaviskt följer parollen. Vad spelar allt detta för roll, enligt bondeförbundets ledare, i jämförelse med grispremier och livsmedelspriser? Har den svenske bonden, dresserad av bondeförbundet, verkligen kommit därhän?

Det reella bakom debatten lär numera vara uppenbart för de flesta. Att vända sig till FN vore att irritera Ryssland, att få Västerås understöd mot Ryssland — alltså skall vi inte vända oss till FN. Hr Undén har sagt att en vädjan till FN vore att "grumla den svenska rättsståndpunkten"; han är be-

redd att "grumla" den genom att tala i FN, men inte genom att enligt FN:s klara bestämmelser anmäla saken till åtgärd — han vet att den sistnämnda metoden markerar vår linje, medan den förra leder till upplösning i intet. Vi skall inte inskrida mot de ryska ambassadmedlemmarna - spionerna — enligt hr Undén. Vi skall utreda, vänta, inte bråka, låta saken rinna ut i sanden.

Här skymtar nu de yttersta konsekvenserna av den vacklan, det försök att finna en liten ledig plats mellan stolarna som präglat regeringens och framför allt hr Undéns utrikespolitik. Dit har pratet lett oss, pratet om att vi står USA lika främmande som Ryssland, att vi skall genom ett otadligt uppträdande lära även ryssarna att bli demokrater. Bråka inte, vädja inte till det FN vars betydelse just för de små folken prisats, låt ryssarna fortsätta sitt samarbete med de svenska kommunisterna utan ingripanden — detta är just nu ditt vår fallfärdiga politik bragt oss.

hade, som han antyder men knappast tillräckligt klarlägger, de mest skilda konsekvenser: å ena sidan drog man slutsatsen att vårt flyg borde stärkas, å andra sidan förklarade man allt försvar meningslöst, och Bratt blev några år den store profeten för den praktiska försvarsnihilismen inom det socialdemokratiska partiet. Under vinterkriget var Bratt s. k. aktivist, och strax därefter deltog han i utarbetandet av den underliga planen på en svensk-finsk federation; han hörde — mera rädd för Ryssland än för Tyskland — till dem som sökte verka för en fred mellan västmakterna och Tyskland på rysk bekostnad. Bratt har ofta påstått ha dåligt omdöme. Det är otureligt att instämma i beskyllningen; med gott omdöme menas så ofta att en person tänker som folk gör

mest. Men Bratt far ofta i väg på ett sätt som inte gärna kan karaktäriseras med något annat ord. Ett lustigt exempel är då han pläderar för den militära hälsningsplikten. Kerenskij avskaffade hälsningsplikten inom de ryska arméerna, erinrar han, och så kom upplösningen, bolsjevismen och freden i Brest-Litovsk — efter en livlig skildring av detta förstår författaren plötsligt att han pratar i vädret och säger helt förnumstigt att hälsningsplikten borttagande nog inte var den främsta orsaken till sammanbrottet. Mera oroande är Bratts religiösa funderingar: "Makterna" hjälper honom att få korrektur och tjänster i rätta ögonblicket, det kanske ligger något i astrologin osv. Den privatreligion som förevisas i sista kapitlet är så osammanhängande och torftig att författarens förakt för statskyrkan och pingströrelsen blir svårsmält; är man överväldigad av behov att tro på en Gud eller en mening i tillvaron, som Bratt tycks vara, kan man väl nöja sig med de gamla recepten. Det är en bra, trevlig, temperamentsfull och tänkande man som möter i boken, men kritisk tänkare än han inte.

HERBERT TINGSTEN

"Regeringen", det är i dessa fall uppenbarligen socialdemokratin, eller rättare hr Undén. Inom bondeförbundet har ända in på senaste tid röster, och starka röster, höjts för en vädjan till FN. Men nu har man tydligen även på det hållet blivit tyst och lydaktig. Att önska en begäran att FN skall ta upp saken eller att kräva en begränsning av de ryska diplomaternas möjligheter att spionera — det förstnämnda är redan inom socialdemokratin